

10654
O. Kuusinen

NEIST,
KES TAHAVAD
EUROOPA
RAHVAID
OMA
HOOLDAMISELE
VÕTTA

RK

POLIITILINE KIRJANDUS
TALLINN 1947

O. KUUSINEN

NEIST, KES TAHAVAD
EUROOPA RAHVAD
OMA HOOLDAMISELE
VÕTTA

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“
TALLINN 1947

Sõjajärgse perioodi poliitilist olukorda uurides ei saa tähelepanemata jätta neid ekspansionistlikke tendentse, mida anglosaksi maade mõjukad reaktsioonilised ringkonnad arendavad oma poliitikas suure visadusega juba aastat paar, sest need tendentsid on suunatud Euroopa mandririikide suveräänsuse vastu. Rida sõjajärgses Euroopas esinenud ja esinevaid fakte heidab valgust nende tendentside iseloomule ja reaktsiooniliste ringkondade vastavaile plaanidele, mis on teravas vastulus vabadustarmastavate Euroopa rahvaste eluliste huvidega.

1. KALLALEKIPPUMISED IDA-EUROOPA RIIKIDE SUVERÄÄNSUSELE

On üldiselt teada, et anglosaksi maade reaktsioonilised ringkonnad on korduvalt katsunud end segada Nõukogude armee poolt saksa fašistlike röövvalutajate ikkest vabastatud Ida-Euroopa demokraatlike riikide siseasjadesse. Sellise surve objektideks on olnud peale Saksamaa endiste satelliitriikide, nagu näiteks Rumeenia ja Bulgaaria, ka liitlasriigid, nagu Poola ja Jugoslaavia.

Real juhtumel on inglise ja ameerika reaktsioonilised ringkonnad püüdnud end segada Ida-Euroopa riikide siseasjadesse nii innukalt, et see on viinud avaliku diplomaatilise surveni Londoni ja Washingtoni poolt. Nii on neile riikidele püütud dikteerida parlamendivalimiste tingimusi ning neile peale sundida inglise ja ameerika kontrolli valimiste üle. Inglise ja Ameerika nootides 19. augustist 1946. a. Poolale oli näiteks mainitud, missugustel poola parteidel peab olema õigus osa võtta eelseisvaist valimistest, kusjuures inglise noodis esi-

tati nõudmine, et Poola valitsus annaks Inglise valitsusele läbivaatamiseks Poola uue valimisseaduse teksti. Niisuguseid pretensioone Inglismaa ja Ameerika hoolduse sisseseadmiseks suveräänsete Ida-Euroopa riikide üle ei saadud muidugi põhjendada mingite viidetega rahvusvahelistele kokkulepetele.

Asi läks nii kaugele, et hakati tarvitama diplomaatia ajaloos väga harva esinevaid võtteid. Nii kasutati Poola valitsusele poliitilise surve avaldamise abinõuna Poola riigi kullatagavara, mis oli Inglismaal hoiul ja mille inglise võimud pidasid kinni ilma igasuguse seadusliku aluseta. Teatavasti jõuti pärast kauakestnud läbirääkimisi Inglismaa ja Poola vahel kokkuleppele osa Poola riigi kulla tagastamise kohta, kuid hiljem järgnes inglase avaldus, et Inglismaa ei ratifitseeri seda kokkulepet enne niisuguste valimiste korraldamist Poolas, mida Inglise valitsus suvatseb tunnustada „takistamatuiks“...

Jugoslaavia territooriumi kohal rakendati isegi inglise ja ameerika sõjalennukid elanikkonna hirmutamise „diplomaatilisse teenistusse“. Kuid ka see väikeriigi (Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikme) territoriaalse puutumatusede pideva rikkumise meetod viis ainult selleni, et vapper Jugoslaavia rahvas koondus veel tihedamini oma rahvusliku valitsuse ümber.

Kõik need väljastpool Poola, Jugoslaavia, Rumeenia, Bulgaaria ja Albaania siseasjadesse segamise katsed olid ilmselt arvestatud mitte ainult otseseks surve avaldamiseks nende maade demokraatlikele valitsustele, vaid ka selle reaktsioonilise opositsiooni kõvendamiseks, mis oma maa rahvuslikke huve kahjustades tegutses välismaa imperialistlike ringkondade huvides. Kuid demokraatlikud valitsused ei lasknud endid heidutada. Kõige laiemad rahvamassid astusid südilt oma valitsuse eest välja. Kõigil valimistel ja rahvahääletustel, mis neis maades viimaseil aastail on toimunud, saavutas oma riigi iseseisvust ja suveräänsust kaitsev demokraatlik leer suure võidu.

Kuna Ida-Euroopa riikide välissurvele allutamise kampaania ameerika ja inglise reaktsioonilises ajakirjanduses üha jätkub, võib pealiskaudne vaateleja saada mulje, nagu oleksid just Ida-Euroopa riigid anglosaksi maade reaktsiooniliste ringkondade eriliseks ihade objektiks. Tegelikult see nii ei ole. Majandus-

liku ja poliitilise surve all ühel või teisel kujul pole üksnes Ida-Euroopa riigid, vaid ka Lääne-Euroopa riigid.

Tõsi küll, selle surve vormid ja meetodid mõnedes Lääne-Euroopa maades kannavad tihtilugu vähem väljakutsuvat iseloomu kui need kõrgsurvevõtted, mille abil on asjata katsutud murda Ida-Euroopa demokraatlike rahvaste vaba tahet. See ei tähenda aga sugugi, et Lääne-Euroopa riikide iseseisvus on vähem ohustatud. Ümberpöörduvalt, läbimurde oht on suurem alati seal, kus vastupanu survele on nõrgem.

2. KALLALETUNG LÄÄNE-EUROOPA RIIKIDE MAJANDUSLIKULE ISESEISVUSELE

Teatavasti on ameeriklased välja töötanud laialdased plaanid riisuguse „maailma kaubanduse ja valuuta süsteemi“ loomiseks, mille abil võimas ameerika kapital võiks saada rahvusvahelises kaubanduses täielikuks peremeheks ning järk-järgult enda kätte kiskuda kontrolli suurema osa teiste maade majanduse üle. Nende plaanide tuum on sõnastatud Ühendriikide ettepanekuis nende poolt kokkukutsutavale rahvusvahelisele kaubanduskonverentsile.

Paljud sõjast laastatud ja saksa okupantide poolt paljaksriisitud Euroopa riigid vajavad tungivalt krediite toidu- ja toorainete ostmiseks ning oma tootmisaparaadi ja transpordi taastamiseks. Ameerika pankades ja trustides, kes sõjalistelt tellimustelt pööraselt teenisid, leidub ohtrasti vaba kapitali. Nad püüavad Euroopa riikide kitsikust ära kasutada, et sundida neid krediidilepete abil avama väravad pärani ameerika kaupadele ja andma ameerika kapitalile kõik võimalused omandada neis maades ettevõtteid, milledest ta on huvitatud. Esmajoones nõuavad ameeriklased nende kaitsetollide ja kõigi muude kaubanduslike tõkete kõrvaldamist või olulist alandamist, mis Euroopa riigid on püstitanud oma rahvusliku majanduse kaitsmiseks tugeva välismaise konkurentsi eest. Nii „avastab“ nüüd „Ameerika Euroopat“.

Möödunud sajandil, kui Inglismaa üksvahe teatavaks ajaks ületas tööstuse arengu alal kõik teised riigid, polnud ükski riik, kaasa arvatud Ühendriigid, võimeline kindlustama ilma

kaitsetollide abita oma tööstuse iseseisvat arenemist inglise kaupade konkurentsi vastu. Ameerika monopolistlik kapitalism oma hiiglasuureks kasvanud tootmisvõimega ja pretensioonidega piiramatuile välisurgudele kujutab endast tänapäeval teiste riikide eraettevõtetele kahtlemata veel tugevamat konkurenti, kui oli inglise kapitalism möödunud aegadel. Kui jätta nüüd Euroopa mandririikide tööstus riikliku kaitseta, eriti kaitsetollideta, siis tähendaks see lihtsalt ameerika (osalt ka inglise) monopolistlikule kapitalile piiramata võimaluste andmist valitseva seisundi võitmiseks neil turgudel ja nende riikide oma tööstuse allutamist võõramaiste kapitalistide taatele.

Sääraseist mittekadestatavaist perspektiividest hoolimata andis Prantsuse valitsus vastutasuks ameerika krediitidele juba oma nõusoleku rahvusvahelise kaubanduskonferentsi jaoks väljatöötatud Ühendriikide ettepanekute „kõigis tähtsais punktides“. Prantsuse-Ameerika finantskokkuleppele 28. maist 1946 alla kirjutades andis Prantsusmaa veel eriti oma põhimõttelise nõusoleku erikokkuleppe sõlmimiseks „tollimaksu ja teiste kaubanduslike kitsenduste olulise vähendamise“ kohta. Selle dokumendi alguses deklareeritakse küll maailma turgude avamise taotlust „võrdsetes tingimustes“, kuid kõigil on teada, et erinevate kapitalirühmade vahel võrdseil tingimusil peetava võistluse tulemuse otsustab ühe või teise rühma kapitali suurus. Sellepärast on vaevalt kaheldav, kumb kapital, kas ameerika või prantsuse, omab kõiki välja-vaateid vabal Prantsuse turul oma konkurendi lämmatamiseks.

Prantsuse valitsus võttis vastu ja kirjutas alla veel järgnevad karmis ameerika stiilis formuleeritud tingimused:

„b) Prantsusmaa loobub selgesõnaliselt oma sõjaeelset import-kvootide kindlaksmääramise (s. o. sisseveetava koguse piiramise) teel prantsuse töösturite kaitsmise poliitikast.“

„c) Prantsuse valitsus kordab, et ta loobub hindade ühtlustamise protseduurist, mida ta oli sunnitud kasutama ... ekspordi hõlbustamiseks.“

Peale selle nõustus Prantsuse valitsus ameeriklaste nõudmisega „kaubanduslike erakanalite juurde tagasipöördumise“ suhtes. Ta teatas alandlikult:

„Prantsuse valitsus on juba erakanalitele tagastanud suure osa Prantsusmaa ja tema asumaade importkaubandusest ning jätkab valitsuse ostuoperatsioonide piiramist välisriikidest.“

Andes Prantsusmaa väliskaubanduse niiviisi kontrollimata erakapitalistliku konkurentsi meelevalda alla kaotab Prantsuse riik üha enam võimalust oma maa majanduselu üldse korraldada, plaanida ja suunata. Arusaadavalt raskendab see mitte ainult akuutset prantsuse trustide ja kontsernide natsionaliseerimise ülesannet, vaid ka edukat Prantsusmaa majanduse taastamise ja ümberkorraldamise plaanipärast poliitikat üldse. Isegi riigikaitse huvid, mis nüüdisaegseis tingimustes on tihedasti seotud paljude tähtsate tööstusaladega, nende nõutava seisundi ja arenemise kindlustamisega, jäävad eikellegi poolt reguleeritava rahvusvahelise konkurentsi kapriiside eest kaitsmata, või, mis veel halvem, satuvad sõltuvusse selle konkurentsi ülemaailmsete tuusade meelevallast, kes suudavad opereerida kõige kaalukamate rahakottidega.

Tähendab, Prantsusmaa on ameerika krediitide eest kallilt maksnud, seda enam, et ta võttis endale kohustuse kulutada tubli osa neist krediitidest talle mittevajalike ameerika sõjamaterjalijääkide ostmiseks, mis ameeriklased on prantsuse ekspertide arvestuste järgi hinnanud nende reaalväärtusest kuus korda kallimalt.

Kulukaks lähevad Prantsusmaale ka kaubanduslikud suhted Inglismaaga. 1946. a. üheksa kuu import Inglismaalt ületas rohkem kui kahekordselt tema ekspordi Inglismaale, mistõttu Prantsusmaa oli sunnitud kulutama oma kulla- ja valuutavarusid. Kui Prantsusmaa sõjaeelsel perioodil turustas Inglismaale rohkesti oma tööstuse valmistooteid, siis nüüd peab ta turustama peamiselt toiduaineid ja kallihinnalisi toorainete liike.

Novembris 1946 sõlmitud Inglise-Prantsuse majanduslik kokkulepe muutis kaubanduslikke suhteid mõlema maa vahel väga vähe. Prantsusmaa kohustus arendama Inglise nõudeile vastavate kaubaartiklite tootmist, kuid Inglismaa ei nõustunud prantslastele rahuldaval määral andma litsentse traditsiooniliste prantsuse eksportartiklite sisseveoks Inglismaale. Seda kokkulepet arvustades väljendas ajaleht „Humanité“ põhjen-

datult arvamust, et seega muutub Prantsusmaa sõltumatus uuesti küsitavaks, sest see kohustab Prantsusmaad oma tootmist ümber korraldama, kuid mitte sõltuvalt oma vajadusist, vaid kreditoride tarviduste kohaselt.

„Kõik toimub nii,“ kirjutas ajaleht, „nagu tahaksid inglased ja ameeriklased Prantsusmaad muuta mõnda koalitsiooni kuuluvaks teise järgu riigiks.“

Esimesel pilgul pole päris arusaadav, millega õieti saab Inglismaa nüüd Prantsusmaad nii kindlasti šlepis hoida. Ameerikal on dollareid ja leiba, aga millise majandusliku trumbi saab esitada Inglismaa?

Inglismaa valduses on Ruhri süsi. Prantsusmaa varustamisest Ruhri söega oleneb tema tööstuse ja kogu rahvamajanduse taastamine. Enne sõda vedas Prantsusmaa sisse 25 miljonit tonni saksa kivisütt aastas. 1946. aastal nõudis Prantsuse valitsus poolt sellest kogusest ehk 1 miljon tonni kuus, kuid sai aasta algul 200 000 tonni; märtsis aga vähendasid inglased veel sellegi koguse 126 000 tonnini kuus. Inglise-Prantsuse läbirääkimised kivisöe hankimise küsimuses Essenis lõppesid eimillegagi. Terava sõepuuduse tõttu on prantsuse tööstus, eriti metallurgia ja kõik metallitöötlemise alad väga kriitilises olukorras. 1946. a. lõpus halvenes olukord niivõrd, et Prantsuse valitsus oli söe kokkuhoiu otstarbel sunnitud 25% võrra kärpima reisijatevedu raudteedel, vähendama ühiskondlike ja kaubanduslike ruumide valgustamist ja gaasiandmist koduseks tarviduseks ning mõneks päevaks koguni sulgema eelisolukorda mitteomavad ettevõtted. See oli tõeline sõenälg.

Niisamasugusele näljanormile söe suhtes on Inglismaa oma poliitikaga Saksamaal pannud ka Belgia ja Hollandi. Et aga ka Ühendriigid oma karmide abinõudega paljusid Euroopa rahvaid sõna tõsisel mõttes näljanormil hoiavad, neile oma toiduainete saadetisi piirates, siis ei saa vabaneda muljest, et sellist anglosaksi maade karmi suhtumist Euroopa mandri rahvaisse dikteerib poliitiline kaalutus, et näljased maad on söönud järeleandlikumad...

Kui juba Prantsusmaasse nii häbematult suhtutakse, siis pole raske kujutleda käitumist Lääne-Euroopa väikeriikidega. Võtame näiteks T a a n i. Pärast vabanemist saksa okupanti-

dest esines seal terav tööstuslike toorainete, vedelkütte ja loomatoidu puudus. Seda olukorda ära kasutades sundis Inglismaa Taanile peale õige „originaalsed“ kaubanduslikud tingimused. Nende tingimuste kohaselt on Taani kohustatud Inglismaale müüma suurema osa oma põllumajanduslikust eksporttoodangust kindlaksmääratud hindadega, mis ei kata isegi tootmiskulusid, kusjuures aga kaupadele, mis Taani on sunnitud ostma Inglismaalt, on hinnad jäetud määramata. Nii kehtib kahehinnasüsteem. Mõistagi pole inglise kapitalistid jätnud taanlastele müüdavate kaupade hindu üha kõrgemale kruvimata. See inglaste omavoli kestab tänapäevani. Taanlaste üldist meelepaha väljendas näit. ajaleht „Information“ sõnadega:

„Keskmisel taanlasel tekib mulje, et meie majanduslikes suhetes Inglismaaga kooritakse meid puupaljaks.“

Taotledes ebaõiglaste kaubandustingimuste tühistamist Inglismaaga märgivad Taani huvide esindajad, et taanlased oleksid võinud sõlmida lepinguid palju kasulikumaiks tehinguiks ükskõik millise teise maaga. Ka inglastele on see hästi teada, kuid nad teavad ühtlasi, et Taanil pole enam täit tegevusevabadust. Kahehinnasüsteem viis Taani lühikese ajaga suure valuutavõlgnevusse inglastele. Okupatsioonist vabanemise hetkel omas Taani Inglismaal isegi teatavat valuutatagavara, nüüd aga on tema valuutavõlgnevus umbes 1 miljard taani krooni. See „valuuta küür“, nagu seda nimetab taani ajakirjandus, rõhub taani rahvast rängasti. Londoni kommersandid aga on rahuldatud. Inglise kirjutas taani ajaleht „Natio-naltidende“,

„vaatasid kahjurõõmuga meie võla kasvamist, et sel teel teha meid Inglismaast sõltuvaks“.

Inglismaa nõudmisel arutati hiljuti Londonis taani majanduspoliitika laiaulatuslikku plaani, mis näeb ette, et Taani kohustub järjest suurendama eksporti Inglismaale ja rakendama abinõusid sisetarbimise vähendamiseks. Taani ajaleht „Land och folk“ avaldas täiesti põhjendatult meelepaha selle kohta, et Taani kardinaalseid majanduspoliitika plaane esitatakse inglastele varem, kui neist kuuleb taani üldsus.

Ka teised Lääne-Euroopa maad on sattunud inglise ja amee-

rika kapitali tugeva surve alla. Hollandi, kus inglise monopolistlik kapital on hollandi kapitaliga tihedasti läbi põimunud (naftakontsern „Royal Dutch Shell“ jt.), on juba kätest ja jalust seotud. Inglise kapital haarab üha uusi tähtsaid positsioone ka Norra majanduses, kusjuures ta käitub niivõrd nõudlikult, et näit. briti-kanada alumiiniumitrust esines vastulausega Norra parlamendi programmi vastu, mis näeb ette norra metallitööstuse laiendamist.

Muidugi toimub Itaalia majanduselu allutamine briti ja ameerika kapitali huvidele veelgi jultunumalt, kuigi seda tehakse „Itaalia taastamiseks kaasaaitamise“ lipu all. On ometi hästi teada, et inglise ja ameerika „kaasabi“ on seda laadi, mis ei lase demokraatlikul Itaalia ei elada ega surra. Selle lemmikmeetodiga loodab keegi nähtavasti ka seal endale maksimaalselt garanteerida hooldusala maa järeleandlikkust ja sõnakuulelikkust.

3. „LÄÄNE-BLOKI“ PLAAN JA EUROOPA RIIGID

Kallaletungiga Lääne-Euroopa mandririikide majanduslikule sõltumatusale kaasneb alatine surve nende välis- ja sise poliitikale. Seoses sellega tehakse väsimatult katseid Euroopa maade meelitamiseks mitmesugustesse blokkidesse, millede eesotsas seisaks Inglismaa või mis jääksid isegi USA ülemkaitse alla.

Inglise „lääne-bloki“ loomise plaan põhjustas kohe algul Prantsusmaa ja teiste Euroopa mandririikide hoolsa valveloleku. Ükski linnuke ei suvatsenud lennata püümissesse. „Miks nad nii umbusklikud on?“ imestasid Londoni targad poliitikud. Endine välisminister Anthony Eden kinnitas igati parlamendi kõnetoolist, nagu oleks inglise „lääne-bloki“ plaan niisama rahuarmastav kui Nõukogude Liidu ja tema naabrite vahel sõlmitud sõpruse, vastastikuse abistamise ja sõjajärgse koostöö lepingud. Teda ei usutud. Mispärast?

Esiteks oli liigagi selge, et inglise imperialistid, kes nii innukalt püüdsid kokku klopsida Lääne-Euroopa riikide eri blokki, tahtsid seda suunata Ida-Euroopa, eriti aga Nõukogude Liidu vastu. Lääne-Euroopa rahvad aga ei

soovi lasta end meelitada säärasesse imperialistlikku avantüüri¹.

Teiseks avastasid Euroopa mandri rahvad võrdlemisi ruttu inglise plaani teise, hoolega varjatud saladuse: nad taipasid, et selles peitub kardetav lõks nende sõltumatusele ja suveräänsusele.

Kuidas nad võisid selle saladuse mõistatada? Kahtlemata aitasid neid selles praktilised kogemused, mis neid õpetasid teatavale ettenägelikkusele. Saanud tunda Inglise ja Ameerika majandusliku surve tagajärgi, võisid prantslased ja teised Lääne-Euroopa rahvad juba arvata, millise nälja-režiimi all poliitilise vabaduse suhtes oleks tulnud neil elada inglaste „lääneploki“ seinte vahel. Seejuures kirjutasid paljud inglise ja ameerika ajakirjanduse organid avalikult, et näiteks Ameerika laenu-pakkumine Prantsusmaale just prantsuse asutava kogu valimiste eel oli seotud kindlate poliitiliste kaalutlustega. Ajalehe „New York Times“ (29. maist 1946) tõenduse järgi avaldasid mõned Ameerika tähtsamad tegelased veendumust, et laenu aitab Pariisis säilitada „mööduka valitsuse“. Inglise Reuteri agentuur aga lobises (28. mail 1946) välja, et kokkuleppe juures laenu pakkumise kohta Prantsusmaale on arvestatud seda, et seoses eelolevate valimistega suurendada nende parteide mõju, „kes taotleavad tihedamat koostööd lääneriikidega, alates sotsialistidest ja lõpetades äärmiste parempoolsetega...“

Arusaadavalt pidid säärased välismaalaste taotlused mõjutada Prantsusmaa sisepoliitilist olukorda tunduma kõrgesti arenenud rahvusliku iseteadvusega prantslastele alandavaina. Prantslased on ju harjunud arvestama ja teevad seda täiesti õigustatult praegugi, et olgu neil siseasjades olukorrad kui keerukad tahes, on need siiski nende oma d asjad, millega saavad hakkama nemad ise, ilma väljapoolsete vahelesegamiseta. Prantsuse rahvas ei vaja hooldust, ja sellepärast ei salli ta, et välismaalased endid tema hooldajaiks peale sunnivad.

Peale selle põle prantslased kindlasti unustanud üht väga ebameeldivat juhtumit 1940. aastast Prantsusmaa suurima rahvusliku õnnetuse hetkel, mil saksa fašistlikud jõugud

¹ Käesolev brošüür on kirjutatud enne Pariisi nõupidamist, kus „lääneploki“ loomise taotlustel oli teatavat ajutist edu. Tõlk.

olid juba alustanud sissetungi, püüdis Churchill Prantsusmaale peale sundida ennekuulmatut ettepanekut liituda Suur-Britanniaga selle osariigina. Selle ettepaneku teostamine oleks tähendanud Prantsusmaa täielikku loobumist oma riiklikust suveräänsusest. Churchillil ei õnnestunud muidugi prantslastelt selleks nõusolekut saavutada. Isegi sakslaste poolt ähvardav surmaoht ei põhjustanud üheski prantslases säärast argust, et nõustuda suveräänse Prantsuse riigi likvideerimisega. Pole ime, et mälestus Churchillil nurjatust ettepanekust pole prantsuse rahva teadvusest kustunud.

Ka Belgia rahvas mäletab hästi inglaste vahelesegamist Belgia siseasjadesse 1944. a. sügisel, kui saksa röövvalutajad olid juba maalt välja kihutatud. Inglise sõjaväevõimud desarmeerisid siis belgia rahva vastupanuliikumise, kes sangarlikult oli võidelnud saksa okupantide vastu. Inglased toetasid visalt Londonist tagasisaabunud Pierrelot' reaktioonilist valitsust, kelle paljud Belgiasse jäänud esindajad olid neli aastat töötanud koos sakslastega. Inglismaal formeeritud ja inglise väejuhatusele alluva belgia politseibrigaadi sandarmid tulistasid novembris 1944 Brüsselis massilisest meelevaldusest osavõtjaid, kus nõuti Pierrelot' tagasiastumist ja demokraatliku valitsuse loomist.

Pärast seda hoidsid inglased Pierrelot'd vastu belgia rahva tahtmist veel üle kahe aasta võimul. Kuid see, mis neil õnnestus Kreekas, nurjus Belgias. Siin läks hoogu niivõrd äge protestiliikumine, et Pierrelot' valitsus, keda ka parlament enam ei toetanud, oli sunnitud 1945. a. veebruaris lahkuma. On endastmõistetav, et nende sündmuste õppetund sugugi ei ahvatle belgia rahvast kergeusklikult sööstma Inglismaa poolt juhitudasse blokki.

Hollandi rahval on ka juba teatavaid praktilisi kogemusi, mis näitavad, millise suuna võtab praegu juba ühe jalaga „lääne-bloki“ ehituskruudil seisva maa areng. Toome näite. Hollandi ajakirjanduse avameelsete teadete järgi otsustades toimus 1946. a. kevadel Hollandi uue valitsuse moodustamine järgnevalt. Kabineti moodustamine oli usaldatud dr. Beel'ile, keda paljud hollandlased peavad inglise-hollandi trusti „Philips“ usaldusmeheks. Ta moodustas kabineti vägagi reaktioonilise koosseisuga, määrates ministrikandidaatide nimekirja

muidugi ka inglise-hollandi trusti „Royal Dutch Shell“ esindaja. Pärast läbirääkimiste lõpetamist valitsuse kujundamise üle kadus dr. Beel Hollandi pealinnast ühes rühma ministrikandidaatidega. Ajalehed olid algul nõutud, sest ei teatud, kuhu võisid küll kaduda peaaegu valmisaanud ministrid. Kuid varsti selgus saladus: nad olid sõitnud Londoni. Pärast dr. Beeli ja teiste tagasisaabumist teatas Hollandi telegraafiagentuur, et läbirääkimistel Londonis „oli informeeriv iseloom“ ning et „Beelil pole olnud inglise esindajatega ametlike kohtumisi“. Sellegipärast sai teatavaks, et inglased olid konsultatsiooni ajal Londonis ühe kandidaadi tagasi lükanud, teised aga sanktsioneerinud. Asumaade ministri kohale tuli leida uus mees. Alles pärast seda toimus Hollandi pealinnas ametlik uue valitsuse koosseisu määramine.

Selle valitsuse esimeseks teoks oli kuulutada, et 70 000-st arestis viibivast fašistist Hollandis vabastatakse 45 000 veel enne talve algust. Selles asjas pidas ta ka sõna. Maal hakkas märatsema reaktsioon. Töörahva fašismivastaste meeleavalduste hajutamiseks tarvitas valitsus relvi.

Välispoliitika alal hakkab silma eriline kooskõla Hollandi ja Inglismaa poliitikas. See ei käi mitte ainuüksi Indoneesia küsimuste kohta. Pariisi rahukonverentsil tõmbas enesele näiteks üldist tähelepanu asjaolu, et Välisministrite Nõukogus kooskõlastatud otsuste ründamist alustas tihti Hollandi esindaja, mispeale esines Inglismaa esindaja, toetades „Hollandi initsiatiivi“...

On aga siiski vale järeldada, nagu oleks hollandi rahvas lakanud oma riigi suveräänsust kalliks pidamast. Ei, ta hindab seda võrratult kallist hüvet niisama kõrgelt kui teised rahvad. Ta pole praegusel hetkel vaid suuteline seda küllalt tõhusalt kaitsma inglise ja hollandi ühendatud kapitali alatiste kallalekippumiste eest.

Aga kas teistelgi Lääne-Euroopa rahvastel on nüüd kerge oma riigi suveräänsust kaitsta? Taani rahval on see näiteks väga raske. Kuid paljude Euroopa mandririikide ette kerkinud raskused ja hädaohud on nende rahvaid õpetanud olema valvel. Ja kui reaktsioonilised ringkonnad neis riikides ilmutavad vastuvõtlikkust välismaiste imperialistide saatuslikele plaanidele, maa sisemist vastupanu seega õõnestades, siis on teisest

küljest rahva põhilised massid, töölised, talupojad ja töötav intelligents oma kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest kõigjal otsustavamalt väljas kui kunagi varem.

4. EDEN RÜNNAKUL EUROOPA RIIKIDE SUVERÄÄNSUSE VASTU

„Lääne-bloki“ plaani inglise algatajad olid juba 1945. a. sügisel sunnitud ise tunnistama, et Euroopa mandri rahvad ei taha loobuda oma riikide suveräänsusest. Sellest rääkis teatava kibedusega briti imperialistliku välispoliitika suurim ekspert härra Eden oma eelmainitud parlamendikõnes (22. novembril 1945), kus ta inglise „lääne-bloki“ plaanile püüdis anda süütut ilmet. Tõestamatult kinnitades, et vanad suveräänsuse kontseptsioonid muutuvad nüüdsel ajal „üha absurdsemaks“, jätkas ta:

„Kuid pole mingit mõtet tegelda enesepettega. Jääb ikkagi tõsiasjaks, et rahvustunne on niisama tugev nagu ennegi ja ta tugevneb kohati mõne uue keeruka teguri, valitsemise vormi ja niisuguste mõistete, nagu vabaduse ja demokraatia mitmeti kujutlemise kontseptsioonide erinevuse tagajärjel. Niisiis, hoolimata mõningaist nihkeist ei taha maailm vanadest suveräänsuse kontseptsioonidest loobuda ega neid muuta.“

Eden looritas oma mõtteid teadlikult, võttes appi arutlused „vanadest kontseptsioonidest“ ja „erinevaist kujutlustest“. Kui aga see sõnade loor eemaldada, siis saame üsna õpetliku seletuse põhjustest, mispärast „maailm“ ei taha suveräänsusest loobuda: rahvaste rahvustunne on tugev, endisest veelgi tugevam, sest teda on kõvendanud uus tegur — rahvamasside võimas tung saavutada vabadus, tõeline demokraatia ja säärased konstitutsioonilised valitsemisvormid, mis vastavad nende põhilistele huvidele.

See seletus on õige, kuid puudulik. Millise praktilise järelduse neist oma seletustest teeb aga Eden? Progressiivne, demokraatlik poliitikamees teeks päris loomuliku järelduse: et riikliku suveräänsuse säilitamine praegu Euroopas valitsevais tingimustes vastab rahvahulkade huvidele taotleda tõelist demo-

kraatiat, vabadust ja progressiivseid konstitutsioonilisi uuendusi, siis tuleb otsustavalt tagasi lükata imperialistlikud kavad, mis näevad ette rahvastelt nende suveräänsuse äravõtmise. Eden teeb aga hoopis vastupidise järelduse. „Meie peame,“ avaldas ta, „natsionalismilt võtma tema teraviku“, s. o. välja kiskuma rahvustunde juured rahvastelt, et need siis tahtejõuetult loobuksid suveräänsusest.

Endastmõistetavalt ei saanud Eden parlamendi kõnetoolilt avalikult ütelda, missugustele riikidele on tema nõudmine suveräänsusest loobumise kohta adresseeritud. Kuid ta leidis paraja diplomaatilise väljapääsu, suunates oma nõudmise vormiliselt kõigile aadressidele. Ta avaldas:

„Meie kõik peame loobuma oma senistest kujutlustest suveräänsusest.“

Mispärast peame „meie kõik“ seda tegema? Vastuseks sellele küsimusele esitas Eden tema arvates kõige kaaluvama argumendi: aatomipommi.

Edenile ei tule mõttesegi, et ka aatomipommil tuleks „teravik“ välja kiskuda. Ei, pomm on talle tarvilik. Kogenud inglise parlamenditegelane ei teinud muidugi seda viga, et ta neid rahvaid, kes suveräänsusest ei taha loobuda, oleks kohe ähvardanud ameerika aatomipommiga. Eden ainult avaldas, et kui rahvad nüüd pärast aatomienergia avastamist ei suuda „poliitiliselt saavutada teaduse taset“ (s. o. sõnakuulelikkust aatomidiplomaatialle), siis „kistakse meid tükkideks...“

Lugedes seda kohta kuulsast Edeni kõnest, tuleb mulle tahtmatult mõttesse, et kui legendaarne Robin Hood (muistne uljate briti röövlite pealik) oleks tundnud praegusaja inglise diplomaatia etiketti, siis ta oleks võinud järjekordset riisumist alustades oma ohvritele teatada: „Leedid ja džentlmenid! Olu-kord on kaunis pikantne — meie kõik peame loobuma oma väärtasjadest... Hakake neid aga lauale laduma!“ Parema mõju saavutamiseks oleks ta võinud veel juurde lisada: „Muidu tuleb teil loobuda oma vanadest kujutlustest inimese eluea pikkusest...“

Paljud praegusaja Euroopa ausad inimesed on valmis pigem loobuma elust kui vabadusest ja oma isamaa suveräänsusest. Ja kas siis inglased hindavad oma suveräänsust vähem kui teised rahvad? Kes seda usub, et inglise rahvas loobub nüüd oma riigi

suveräänsusest, heites selle kõrvale nagu vana särgi? Seda ei usu küll keegi. Sellesse küsimusse võivad silmapaistvad konservatiivsed poliitikud suhtuda muidugi teisiti kui inglise rahvas, ent kui need härrad, taotledes teistelt maadelt nõusolekut oma suveräänsuse likvideerimiseks, lubavad ohverdada ka Inglismaa suveräänsuse, siis lubage mul seda mitte uskuda.

Sõja ajal, kui ameerika ajalehed vihjasid sellele, et Briti impeeriumi säilitamine ei vasta Atlandi Charta põhimõttele, vastas neile Churchill väga pahaselt: „Mina Briti impeeriumi likvideerimist juhatama ei hakka.“ Kas ta siis nüüd kavatses hakata juhatama Suur-Britannia ja Briti impeeriumi suveräänsuse likvideerimist? Võite olla kindlad, et ta ei mõtlegi seda teha. Ka Eden ei kavatses sellist funktsiooni endale võtta. Üksnes ettevaatusest jättis ta ütlemata, millega ta tahab asendada rahvaste suveräänsust, mis inglaste plaanidele on takistuseks. Ta ainult tõi ette kategoorilise käsu: „Rahvad peavad seaduse ülevõimu vastu võtma!“ Kelle seaduse, see jäeti aga ütlemata.

Inglise ajakirjandus aga selgitas, et Eden on antud juhtumil silmas pidanud „ülerahvusliku valitsuse“ või „rahvusvahelise organisatsiooni loomist, kes hakkab teostama oma võimude üle“ („News Chronicle“). Eden ise ei salanud, et teda ammu enam ei rahulda olemasolev rahvusvaheline Ühinenud Rahvaste Organisatsioon sel kujul, nagu see San-Francisco konverentsil loodi. See on ka arusaadav, sest selle põhikirjas on otseselt öeldud: „Organisatsioon on rajatud kõigi tema liikmete suveräänsuse üheõiguse põhimõttele.“

Isëranis teeb Edenile meeleshärmi suurriikide — Julgeoleku Nõukogu alaliste liikmete — üksmeele põhimõtte (veto-õigus). Sellele põhimõttele tungivad teatavasti kallale ka paljud teised reaktionäärid, on aga väga iseloomulik, kustpoolt teda ründab Eden. Ta avaldas:

„Millestki pole selgemini nähtunud, mäherdune võim on natsionalismil meie üle, kui San-Francisco konverentsi otsusest veto-õiguse säilitamise kohta.“

Selle lause mõte poleks arusaadav, kui me ei mäletaks, et Eden enne seda (samas kõnes) seletas, et just tugev rahvustunne takistab teisi rahvaid inglaste ettepanekut vastu võt-

mast ja oma suveräänsusest loobumast. Tähendab: rahvaste tahet oma suveräänsuse säilitamiseks nimetab Eden siin „nationalismiks“. Seega on selge ka tema kriitika mõte: veto-õigus määrati vabadustarmastavate rahvaste tahtel kindlaks tagatiseks iga Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kuuluva riigi suveräänsuse puutumatusel säilitamisel. Eden aga näeb selles suurriikide üksmeele põhimõtte halba külge, on ju iga anglosaksi riigi katse saavutada Julgeoleku Nõukogu otsust mõne kas või kõige väiksema riigi suveräänsuse rikkumiseks nüüd juba ette määratud läbikukkumisele. Isegi sel juhtumil, kui enamik Julgeoleku Nõukogu liikmeist oleks valmis niisuguse otsuse poolt hääletama, kukuks see läbi põhjusel, et siis võib Nõukogude Liit kasutada veto-õigust. Seda võib teha ka Prantsusmaa.

Meie arvates on säärane kord praegustes tingimustes väga vajalik. Edeniit muidugi see kord ei rahulda. Tema vajab rahvusvahelist organisatsiooni ilma rahvaste suveräänsuseta. Tema vajab kõrgemat organit ilma selle üksikute liikmete veto-õigusega. Ainult säärane organisatsioon võiks Edeni soovi kohaselt taotleda „oma võimu maade üle“ ja alistumatu maailma üle kehtestada imperialistlikku „seaduse ülevõimu“.

Analoogilisi imperialistlikke ideid propageeriti vähemal määral ka Ameerikas „maailmariigi“ või „maailmavalitsuse“ moodustamise loosungi all, eriti aasta tagasi. Suurt levikut neil ideedel nähtavasti polnud. Kuid tuleb märkida, et paljud silmapaistvad tööerakondlased Inglismaal ja parempoolsed sotsialistid Prantsusmaal kiindusid suure agarusega neisse tagurlikesse utopiasse, püüdes neile anda peaaegu „sotsialistlikku“ värvingut. „Maailmavalitsuse“ ilustatud loosungit kasutatakse segaduse tekitamiseks tööliikumise ridades ja eriti imperialistide moodsa „suveräänsusest loobumise“ nõudmise propageerimiseks.

5. „EUROOPA ÜHENDRIIKIDE“ LOOMISE PLAAN

Euroopa mandri maades „lääne-bloki“ plaanile osutatud ebasõbralik ja sugugi mitte külalishalke vastuvõtt sundis nende plaanide inglise algatajaid tegelema uue plaani väljatöötami-

sega vanadel eesmärkidel. Churchill esitas loosungi „Euroopa Ühendriikide“ loomisest.

Mille poolest sarnlevad teineteisele „lääne-bloki“ ja „Euroopa Ühendriikide“ skeem, või mille poolest nad erinevad.

Mõlemad plaanid on suunatud demokraatliku „Ida“, esmajärjekorras Nõukogude Liidu vastu, kuid uues loosungis on see vaenulik suunitlus paremini maskeeritud ega torka kohe silma. Peale selle on uus skeem laiaulatuslikum vanast. Ta hõlmab, nagu Churchill teatas, ka Saksamaad. Ning lõpuks oli eesmärk — võtta Euroopa riikidelt nende suveräänsus vanas skeemis varjatud suuremal määral kui uues, kus see tublisti esile tungib.

Tõepoolest, on raske isegi kujutleda mingit teist plaani, kus nii reljeefselt oleks väljendatud Euroopa mandri-riikide riikliku iseseisvuse likvideerimise püüd. Sest jutt on ju nende ühendamise üheks riigiks Suur-Britanniaga, nende muundamisest iseseisvaid riikidest mingisugusteks „osariikideks“ atlanditaguse suurriigi üksikute osariikide eeskujul, kellel ei ole oma valitsust, vaid kus kohalike küsimuste otsustamiseks on ainult kubernerid ja legislatuurid.

Targad „Euroopa Ühendriikide“ plaanitsejad võivad muidugi öelda, et midagi ei takista jätmast vajaduse korral üksikuile Euroopa riikidele ka oma valitsust, mis omab piiratud funktsioone. Mis küljest seda küsimust ka ei valgustataks, fakt jääb ikkagi faktiks: Prantsusmaa, Belgia, Holland ja teised Euroopa mandririigid ei kujutaks enesest „Euroopa Ühendriikide“ koosseisu lülitades enam iseseisvaid riike, vaid ainult keskvalitsuse võimule allutatud kohalikke „osariike“.

Kui aga keegi arvab, et selles inglise kavas on olemas vähemalt mingi elementaarne üheõiguslus, kas või kõigi üksikute „osariikide“ õigusetuse osas, siis ka see kujutus osutub vääraks. Kui mitte arvestada neegrite ebaüheõiguslust, siis võib Ameerika Ühendriikide struktuuris tõepoolest märgata teatavat võrdsust kõigi üksikute osariikide allumises föderalsele keskvalitsusele. Kui aga hetkeks kujutleda, et Ameerika Ühendriikidel on ühe hoobiga õnnestunud oma piiridesse haarata Ameerika mandri teisi rahvaid, nagu näit. Kesk- ja Lõuna-Ameerika maid, siis haihtub kohe kogu pilt struktuurilisest võrdsusest. Vormiliselt võidakse tunnustada ka Mehhiko, Hon-

durase, Brasiilia ja teiste Ladina-Ameerika riikide juriidiliselt võrdset seisundit Põhja-Ameerika osariikidega, kuid tõeliselt satuksid need riigid siis vaid lihtsalt Põhja-Ameerika inglise keelt rääkiva rahva ikke alla.

Analoogilisi tulemusi arvestab Churchill Euroopas, kui ta mitmesugustel Euroopa mandri maadel soovib ühineda „osariikidena“ üheks riigiks Suur-Britanniaga. Kõik need maad kaotaksid siis oma sõltumatuse, välja arvatud Suur-Britannia kui kõige tugevam riik uue riigi koosseisus. Temale jääks domineeriva ja valitseva maa seisund. Ei tohi ju unustada, et võitluses valitseva seisundi eest „Euroopa Ühendriikide“ hulgas inglise imperialistid võiksid tugineda mitte ainult neile jõududele ja ressurssidele, mis neil on olemas Euroopas Briti saartel, vaid kogu Briti impeeriumile. Briti impeerium ühes domoonide, India ja kõigi teiste asumaadega jääks muidugi välja poole „Euroopa Ühendriikide“ piire, toetaks aga alaliselt Inglismaa tohtu jõubaasina selle võitlust ülevõimu eest Euroopa mandri „osariikide“ üle.

Seda arvestab Churchill ühes oma mõtteosalistega, kui ta soovib luua „Euroopa Ühendriike“. Pole midagi ütelda, see kava vastab täiesti inglise imperialismi ihadele. Inglismaa juhiks siis kaht suurriiki: ühelt poolt Briti impeeriumi ja teiselt poolt „Euroopa Ühendriike“. Seesuguses olukorras unistab Churchill, võib Inglismaa tunda end võrdse võistlejana atlanditaguse vabariigiga ja sõlmida sellega julgesti liitu maailmavalitsuse kättevõitmiseks...

Iseasi on aga see, kas Euroopa mandri maad on nõus oma riiklikku sõltumatust ohverdama ja Churchilli imperialistliku plaani teostamist teenima. Selleks, et sundida nende maade rahvaid nõustuma säärase alatu plaaniga, tuleks neil raudsete tangidega välja kiskuda mitte ainult rahvustunne, nagu soovitas Eden, vaid ka lihtsa kodaniku-autunde juured.

See on küll vaevalt teostatav.

*

Mitmesuguste plaanide poliitiline nõrkus, mille pealesundimist Euroopa mandri maadele taotlevad inglise ja ameerika imperialistid, tuleneb kõigepealt asjaolust, et pole võimalik

varjata nende plaanide sobimatust Euroopa riikide suveräänsuse säilitamisega.

Euroopa rahvad on kahtlemata huvitatud majandusliku, poliitilise ja kultuurilise koostöö jaluleseadmisest ja arendamisest nii omavahel kui ka mitte-euroopa rahvastega. Kuid nad tahavad neid suhteid arendada nende sõltumatuse ja suveräänsuse austamise ning nende siseasjadesse mittevahelesegamise põhimõttel. Ses suhtes osutuvad eeskujulikeks need sõpruse, vastastikuse abistamise ja sõjajärgse koostöö lepingud, mis Nõukogude Liit on sõlminud Tšehhoslovakkia, Poola ja Jugoslaaviaga.

Teravas vastuolus rahvaste vaba koostööga, mis rajaneb demokraatlikule ja rahvaste suveräänsuse üheõiguselisele põhimõttele, on Euroopa mandririikidele imperialistlike ringkondade poolt pealesunnitavad plaanid ja kokkulepped. Kõik need plaanid, nagu me nägime, on suunatud sellele, et allutada Euroopa mandri maad anglosaksi riikide tegelikule hooldamisele. Pooldavad vasukaja võivad säärased plaanid leida ainult Euroopa maade kõige reaktioonilisemais ringkondades, eriti fašistliku Hispaania, Portugali ja fašistlik-monarhistliku Kreeka valitsevais ringkondades. Sest on ju teada, et kõige müüdavamaks elementideks on fašistid ja profašistlikud reaktionäärid. Oma maa rahvahulkade laialdast tuge omamata ning oma rahvaid kartes otsivad nad toetust välismaistelt imperialistlikelt ringkondadelt, olles valmis seda ostma isegi oma maa iseseisvuse tegeliku kaotamise hinnaga.

Sellepärast ongi võitlus riikliku iseseisvuse ja suveräänsuse eest, mis Euroopa mandri riikides on saanud nii aktuaalseks, neis maades praegu eluliseks ülesandeks nii välis- kui ka sisepoliitiliselt. Ilma omal maal reaktionääre ja fašiste ohjeldamata pole võimalik isamaa vabadust ja sõltumatust edukalt kaitsta.

On ilmne, et nende imperialistlike plaanide eesmärgiks, milledest me eespool rääkisime, on mitte ainult üksikute rahuarmastavate riikide iseseisvuse aluste kõigutamine, vaid ka Euroopas ja kogu maailmas püsiva rahu kindlustamiseks tehtava töö nurjamine. Ei saa olla kindlat demokraatlikku rahu, kui selle aluseks on üksikute maade rühmitamine vaenulikesse blokkidesse ja rahvusvahelise koostöö asendamine ühe riigi

või riikide grupi diktaadiga. See pole juhuslik, et nende plaanide algatajaiks on uuele sõjale õhutaja Churchill ning tema inglise ja ameerika mõtteosalised.

Niisiis on olukord praegu selline, et Euroopa rahvad, kes kaitsevad oma suveräänsuse puutumatus, kaitsevad ühtlasi ka rahvastevahelist rahu uuele sõjale õhutajate kallalekippumiste eest.

SISUKORD

1. Kallalekippumised Ida-Euroopa riikide suveräänsusele	3
2. Kallaletung Lääne-Euroopa riikide majanduslikule iseseisvusele	5
3. „Lääne-bloki” plaan ja Euroopa riigid	10
4. Eden rünnakul Euroopa riikide suveräänsuse vastu	14
5. „Euroopa Ühendriikide” loomise plaan	17

Vastutav toimetaja A. Miller

**O. Куусинен. О претендентах на опеку над народами Европы.
На эстонском языке.**

Ladumisele antud 29. VII 1947. Trükkimisele antud 16. VIII 1947. Paber 56×79 cm 1/16.
Trükiarv 7200. Trükitähiti trükipoognas 37 440. Trükipoognaid 1,5. Arvutuspoognaid 1,08.
MB-05470. Tellimise nr. 1175. Graafikatööstus „Oktoober“, Tallinn, Tartu mnt. 49.

60 kop.

A-16554

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00506791 5

546